

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας  
του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης σε συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος –  
Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνίας με τίτλο «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική  
Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»**

**Η ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΕ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΔΥΣΛΕΞΙΑ ΣΤΑ ΝΕΑ  
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ  
ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΕ ΔΥΣΛΕΚΤΙΚΟ ΜΑΘΗΤΗ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

**DIFFERENTIATED TEACHING IN SENIOR HIGH SCHOOL TO STUDENTS WITH  
DYSLEXIA IN MODERN GREEK. TEACHING PLAN PROPOSAL FOR MODERN  
GREEK LESSON IN A DYSLLECTIC SENIOR HIGH SCHOOL STUDENT**

Της Παπαγιαννοπούλου Μαρίας-Δέσποινας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται

στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου των Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε  
συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο  
«Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1ος Επιβλέπων: Μαρία Μητσιάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τ.Ε.Φ.-Δ.Π.Θ.

2ος Επιβλέπων: Δρ. Λυδία Μίτιτς, Μέλος Ε.Ε.Π., Τ.Ε.Φ.-Δ.Π.Θ.

3ος Επιβλέπων: Δρ. Ιφιγένεια Δόση, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια & Διδάσκουσα βάσει του  
ΠΔ 407/80, Τ.Ε.Φ.- Δ.Π.Θ.

ΑΘΗΝΑ 2021

## Περίληψη

Τα συμπτώματα που παρουσιάζονται από ένα παιδί με δυσλεξία συνδέονται με δυσκολίες που σχετίζονται με την επεξεργασία του γραπτού λόγου, δηλαδή την ανάγνωση, τη γραφή και την ορθογραφία της γλώσσας. Επίσης, παρουσιάζονται δυσκολίες στη βραχυπρόθεσμη και την μακροπρόθεσμη μνήμη, στον συντονισμό και την οργάνωση, καθώς και στη διαδικασία πρόσληψης και επεξεργασίας των πληροφοριών ή την φωνολογική αποκωδικοποίηση τους. Όλα τα παραπάνω έχουν σαν απόρροια τη δημιουργία ελλειμμάτων στον φωνολογικό, σημασιολογικό και συντακτικό τομέα της μητρικής γλώσσας, αλλά και στη μάθηση. Αναλυτικότερα, οι μαθητές με δυσλεξία κατά την εκμάθηση της Νεοελληνικής γλώσσας, παρουσιάζουν δυσκολίες ως προς την κατάκτηση του λεξιλογίου, στη σύνταξη της γραμματικής, καθώς και στην παραγωγή και κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι παρουσιάσει τη σημασία της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας για μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες στα γλωσσικά μαθήματα της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και να προτείνει ένα σχέδιο μαθήματος. Πιο συγκεκριμένα, επικεντρώνεται στη συμβολή της Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας (Δ.Δ.) στο μάθημα των Νέων Ελληνικών- και πιο εστιασμένα στη Νεοελληνική Γλώσσα- για μαθητές Γ' Λυκείου με Δυσλεξία.

Αξιοποιώντας τη βιβλιογραφία κι ερευνητικά πορίσματα προηγούμενων ερευνών σχετικά με τις δυσκολίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με δυσλεξία στο μάθημα των Νέων Ελληνικών στο Λύκειο, η παρούσα εργασία προτείνει ένα σχέδιο διδασκαλίας 3 ωρών για τις ανάγκες αυτών των μαθητών. Η πρόταση επικεντρώνεται στην επαναδιδασκαλία του τρόπου ανάπτυξης αιτίου-αποτελέσματος (ενώ έχουν ήδη διδαχθεί οι υπόλοιποι τρόποι ανάπτυξης κι ακριβώς προγενέστερα η μέθοδος της αιτιολόγησης) σε δυσλεκτικό μαθητή στα πλαίσια μιας τυπικής τάξης αξιοποιώντας τη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία (ΔΔ), με σκοπό να ικανοποιηθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες και να καλλιεργηθούν οι ικανότητες των μαθητών με δυσλεξία.

Λέξεις κλειδιά:

Δυσλεξία, Διδασκαλία Νέων Ελληνικών, διδακτική πρόταση, Διαφοροποιημένη διδασκαλία

## **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- Αναστασίου, Δ. (1998). Δυσλεξία - Θεωρία και έρευνα. Όψεις Πρακτικής, Τόμος Α'. Αθήνα: Ατραπός, 32
- Anastasiou, D. (2007-2008). Διαγνωστική προσέγγιση της δυσλεξίας: Προβλήματα με τα κριτήρια και τις διαδικασίες ταυτοποίησης. Diagnostic approach to dyslexia: Problems with the criteria and identification processes. Education and Science (Εκπαίδευση και Επιστήμη), 4, 387-410. [in Greek]
- Anderson, Lorin W. II. Krathwohl, David R. m. Bloom, Benjamin Samuel. (2001). Taxonomy of educational objectives.
- Armstrong & Squires, 2015; Squires, 2012; Squires, et al., 2014
- Aronson, E., & Bridgeman, D. (1979). Jigsaw groups and the desegregated classroom: In pursuit of common goals. Personality and Social Psychology Bulletin, 5(4), 438–446
- Aronson, E., & Patnoe, S. (1997). The jigsaw classroom: Building cooperation in the classroom (2nd ed.). New York: Addison Wesley Longman.
- Bannatyne, A.D. (1971). Language, reading, and learning disabilities. Springfield, IL: Thomas.
- Βασιλειάδου, Χ. (2017). «Αξιολόγηση των απόψεων και των στρατηγικών εφαρμογής της Διαφοροποιημένης διδασκαλίας των Ελλήνων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης» (Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας).
- Blocher. (2005). Increasing Learner Interaction: Using Jigsaw Online Educational Media International. Volume 42, Number 3, September 2005.
- Birch. (1962). The Changing Role of the Home in Education. Peter Birch First Published December 1, 1962 Research Article
- Bolduc, Van Neste G. & M. (2002), La différenciation pédagogique: travailler avec des jeunes à la fois semblables et uniques, Vie pédagogique, Québec, Sainte-Foy, MEQ, no 123 (avril-mai), p. 24-27.
- Brooks & Weeks 1998, A comparison of the responses of dyslexic, slow learning and control children to different strategies for teaching spellings
- Brown, Steven R. (1980). Political subjectivity. New Haven, CT: Yale University Press
- Burkett, J. A. (2013). Teacher perception on differentiated instruction and its influence on instructional practice. PhD Thesis. University of central Oklahoma.
- Caron, J. (2007). Différencier au quotidien : Cadre d'expérimentation avec points de repère et outils-support, Québec Montréal, Chenelière Éducation.
- Cope. (2006) .Grounded Visualization: Integrating the Analysis of Qualitative and Quantitative Data through Grounded Theory and Visualization. Department of Geography and Planning, California State University Chico.
- Diamond, A., & Lee, K. (2011). Interventions Shown to Aid Executive Function Development in Children 4 to 12 Years Old. Science, 333(6045), 959-964.

Δόικου-Αυλίδου, Μ. (2002). Δυσλεξία, συναισθηματικοί παράγοντες και ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Αθήνα

Eisenberg, L. (1978), "Definitions of Dyslexia: Their Consequences for Research Policy", in Benton, A., & Pearl, D. (επιμ.), *Dyslexia: An Appraisal of Current Knowledge*, Oxford University Press, pp 31 – 42, New York.

Erickson, L. (2002). *Concept-Based Curriculum and Instruction: Teaching Beyond the Facts* de H., Canada, Thousand Oaks, Corwin Press, Inc.

Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: the Theory in Practice*. Basic Books.

Govind Mudholkar & Michael McDermott & Johanne Aumont, 1993. "Testing homogeneity of ordered variances," *Metrika: International Journal for Theoretical and Applied Statistics*, Springer, vol. 40(1), page 23

Gavriilidou, Z., Dosi, I., & Mitsiaki, M. (2021). Comparing strategy use of dyslectic and non-dyslectic. *IJRSE – Volume 10 Issue 6. CONSORTIA ACADEMIA*

Goleman, D. (1998). *Η Συναισθηματική Νοημοσύνη*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Greek EFL learners: The effect of gender, educational level, self-perceived proficiency, and motivation. *International Journal of Research Studies in Education*, 10(6), 77-94.

Grigorenko, EL., Wood, FB. Meyer, MS. & Pauls DL. (2000) Chromosome 6p influences on different dyslexia-related cognitive processes: Further confirmation. *American Journal of Human Genetics*, 66, 715-723.

Grigorenko, E. I., & Sternberg, R. J. (1998). Dynamic testing. *Psychological Bulletin*, N. 124, p. 75-111.

Griffiths, M. (2002). *Study skills and dyslexia in the secondary school: A practical approach*. London: David Fulton, 69-71

Griffiths, C. B., Norwich, B. & Burden, B. (2004). Parental agency, identity and knowledge: Mothers of children with dyslexia, *Oxford Review of Education*, 30(3), 82

Hall, T., Vue, G., Strangman, N., & Meyer, A. (2004). *Differentiated instruction and implications for UDL implementation*. Wakefield, MA: National Center on Accessing the General Curriculum.

Hattie, J. (2012). *Visible learning for teachers. Maximizing impact on learning*. Abingdon and New York: Routledge (New York & London).

Hughes, Ruhl, Δελτίο ειδήσεων LD, τόμος 17, τεύχος 1, 2002 "Επιδράσεις της διδασκαλίας σε μια στρατηγική ολοκλήρωσης των εργασιών στην επίδοση στην εργασία των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες σε μαθήματα γενικής εκπαίδευσης",

Kalantzis, M. & Cope, B. 'Designs for Learning', *e-Learning*, Vol.1, No.1, 2004, pp.38-92.

Κουτσελίνη, Μ. (2006). Διαφοροποίηση διδασκαλίας – μάθησης σε τάξεις μικτής ικανότητας. Λευκωσία.

Κωνσταντοπούλου, Ξ. (2002). Δεξιότητες μελέτης και στρατηγικές μάθησης για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες και μαθητές at risk, *Θέματα Ειδικής Αγωγής*, 17, 4-5

Κωσταρίδου- Ευκλείδη, Α. (2005). Μεταγνωστικές διεργασίες και αυτο-ρύθμιση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 163

Lawrence. (2018). Cognitive Approaches in Neuropsychological Rehabilitation Edition 1st Edition. A Treatment for Surface Dyslexia 1. Imprint Routledge.

Lawrence, D. (2018), Κατανόηση της Δυσλεξίας Οδηγός για εκπαιδευτικούς και γονείς. Κοσμίδου, Μ & Πολυχρονη, Φ. (επιμ). Αθήνα: Παρισιάνου.

Lundberg, I. & Høien, T. (1990). Patterns of information processing skills and word recognition strategies in developmental dyslexia. Scandinavian Journal of Educational Research. Vol 34, 1. 3, p. 231-240.

Μακρή Δ. (2018). Μαθησιακές ανάγκες και σχεδιασμός διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Αθήνα

Μαντζίκος, Ν. Κ. (2017). Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία και ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού (σ.σ.92-101). Περιοδικό Παράθυρο στην Εκπαίδευση του Παιδιού, 104.

Meyer A. Rose D. and Gordon D. Publisher. (2014). CAST Professional

Meyer & Rose. (1998) ; Rose & Meyer. (2002). Learning experiences that suit individual learners and maximize their ability to progress

Μπότσας, Γ. (2008). Ενίσχυση των γνωστικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες, στο Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου Φ. (επιμ.) (2008). Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες, σσ.32-34. Βόλος, 22, 23-25

Neisser, U., Boodoo, G., Bouchard, T. J., Jr., Boykin, A. W., Brody, N., Ceci, S. J., Halpern, D. F., Loehlin, J. C., Perloff, R., Sternberg, R. J., & Urbina, S. (1996). Intelligence: Knowns and unknowns. American Psychologist, 51(2), 77–101

Nijakowska, J. (2012). Individual differences in language learners with dyslexia. In New perspectives on individual differences in language learning and teaching (pp. 349-362). Springer, Berlin, Heidelberg.

Orton, S. (1937). Reading, writing and speech problems in children. New York, Norton.

Παντελιάδου, Σ. & Αντωνίου, Φ. (2008). Διδακτικές Προσεγγίσεις και Πρακτικές για Μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εκδόσεις Γράφημα, Βόλος, 51-55

Παντελιάδου, Σ., Πατσιοδήμου, Α. & Μπότσας, Γ. (επιμ.) (2004). Οι μαθησιακές δυσκολίες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Βόλος, 13-14, 63, 69-70, 71, 106-107, 113

Παντελιάδου, Σ. (2011). Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη – Τι και γιατί. Αθήνα: Πεδίο.

Παντελιάδου, Σ., & Φιλιππάτου, Δ. (2013). Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές. Αθήνα: Πεδίο.

Παντελιάδου, Σ. (2017). Μαθησιακές Δυσκολίες - Δυσλεξία. Οδηγός για γονείς. Αθήνα: Πεδίο.

Παπαγιαννοπούλου Δ. (2021), Θεωρία από την αρχή...! Αθήνα: Ηδυέπεια

Παπαναστασίου Α. (2021), Διαφοροποιημένη Διδασκαλία: αρχές και εφαρμογές στα Φιλολογικά Μαθήματα. Αθήνα

Πολυχρόνη, 2011 & Nijakowska, 2012)

Πολυχρόνη, Φ., Χατζηχρήστου, Χ. & Μπίμπου, Α. (2006). Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες – Δυσλεξία. Ταξινόμηση, αξιολόγηση και παρέμβαση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 22-26

Πολυχρόνη, Φ. (2011). Ειδικές Μαθησιακές δυσκολίες. Αθήνα: Πεδίο.

Πόρποδας, Κ. Δ. (1981). Δυσλεξία. Η ειδική διαταραχή στη μάθηση του γραπτού λόγου. Αθήνα: Όστρακο.

Patricia Hodge , "Ένα δυσλεξικό παιδί στην τάξη, 2000,

Reid, G. (2011). Dyslexia. A practitioner's handbook. Chichester: John Wiley

Ρηγοπούλου, Τ. (2005). Στρατηγικές μελέτης για τους μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες, Θέματα Ειδικής Αγωγής, 29, 49-52.

Samuel A. Kirk. (1992). 92, Pioneer Of Special Education Field

Semrud- Clikeman, M. & Ellsion, P. A. T. (2009). Child Neuropsychology. New York: Springer.

Sencibaugh. (2008). Meta-Analysis Of Reading Comprehension Interventions For Students With Learning Disabilities: Strategies And Implications, 86-87

Simpkins, P. M., Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2009). Differentiated curriculum enhancements in inclusive fifth- grade science classes. Remedial and Special Education, 30(5), 300- 308.

Squires & McKeown. (2006). Supporting Children with Dyslexia

Sousa, D. A. (2011). How The Brain Learns-4th ed. Corwin USA

Στασινός, (2003). Μαθησιακές δυσκολίες παιδιού κι εφήβου, οι εμπειρίες της Ευρώπης. Αθήνα: Gutenberg.

Sternberg, R.(1999). Η Νοημοσύνη της Επιτυχίας. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Τζιβινίκου, Σ. (2015). Μαθησιακές Δυσκολίες – Διδακτικές Παρεμβάσεις. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ΣΕΑΒ.

Τζουριάδου, Μ. (2011), Μαθησιακές δυσκολίες. Θέματα ερμηνείας και αντιμετώπισης. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

Τζουριάδου, Μ. & Μπάρμπας, Γ. (2013). Μαθησιακές Δυσκολίες – Γνωστικές προσεγγίσεις. Αθήνα: ΝΑ.

Τομαράς, Ν. (2015). Μαθησιακές δυσκολίες. Θέματα ερμηνείας και αντιμετώπισης. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

Tomlinson, C., & Moon, T. (2013). Assessment and student success in a differentiated classroom. Alexandria, VA: ASCD.

Tomlinson, C. A. (2005). Grading and differentiation: Paradox or good practice? Theory into Practice, 44(3), 262- 269.

Tomlinson, C. A., & Eidson, C. C. (2003). *Differentiation in practice: A resource guide for differentiating curriculum grades K-5*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Tomlisson. (1999). Mapping a Route Toward Differentiated Instruction. Volume 57. Number 1

Τσομπανίδη Γ. (2008). Στρατηγικές κατανόησης κειμένου για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, Θέματα Ειδικής Αγωγής, 16-17

ΥΠ.Π.Ε.Θ. 135979/14-01-2021

Vygotsky, L., S. (1986). *Thought and Language*, Cabridge, MA: MIT Press, p. 157

Φιλιππάτου, Δ. (2013). Ο ρόλος της αξιολόγησης στη διαφοροποιημένη διδασκαλία. Στο Σ. Παντελιάδου & Δ. Φιλιππάτου (Επιμ.), *Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις & εκπαιδευτικές πρακτικές* (σσ. 61-98). Αθήνα: Πεδίο.

Welch, M. (1992). The PLEASE strategy: A metacognitive learning strategy for improving the paragraph writing of students with mild learning disabilities, *Learning Disability Quarterly*, 15(2), 121-122

Wikipedia, University of Georgia Wiki, Berkeley Graduate Division

Willis, J. (2009). What Should you Know About Your Brain. *Educational Leadership*, 67, 4.

Wilson, D. (2014). *Engaging Brains: How to Enhance Learning by Teaching Kids About Neuroplasticity*. Retrieved from: <https://www.edutopia.org/blog/neuroplasticity-engage-brains-enhance-learning-donna-wilson>